

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa stanovuje rámec na zaistenie bezpečných a udržateľných dodávok kritických surovín a ktorým sa menia nariadenia (EÚ) č. 168/2013, (EÚ) 2018/858, 2018/1724 a (EÚ) 2019/1020

[COM(2023) 160 final — 2023/0079 (COD)]

Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Bezpečné a udržateľné dodávky kritických surovín na podporu dvojakej transformácie

[COM(2023) 165 final]

(2023/C 349/22)

Spravodajca: **Maurizio MENSI**

Spoluspravodajca: **Michal PINTÉR**

Žiadosť o konzultáciu	Európsky parlament, 8. 5. 2023 Rada Európskej únie, 16. 5. 2023
Právny základ	článok 114 a článok 304 ZFEÚ
Príslušná sekcia	poradná komisia pre priemyselné zmeny
Prijaté v sekcii	22. 6. 2023
Prijaté v pléne	12. 7. 2023
Plenárne zasadnutie č.	580
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	183/1/6

I. ODPORÚČANIA ⁽¹⁾

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

- víta ambíciu Európskej komisie pripraviť koherentnú politiku EÚ týkajúcu sa kritických a strategických surovín a rozvoja hodnotových reťazcov v ťažobnom, rafinérskom a recyklačnom priemysle v súlade s cieľmi Zelenej dohody a všetkými súvisiacimi právnymi predpismi;
- vyzýva Európsku komisiu, aby zabezpečila komplexný prístup s koordinovanými politikami EÚ s cieľom poskytnúť regulačnú istotu pri investíciách do prieskumu, ťažby, spracovania, rafinácie a recyklácie surovín, ich vedľajších produktov a základných nerastov, a to na základe ekonomickej a technickej uskutočniteľnosti, koherentnosti politík a právnej istoty pre podnikateľské subjekty v týchto odvetviach;
- požaduje koordináciu surovinovej politiky so sociálnymi politikami EÚ a podporu budovania kapacít v celej EÚ, pokiaľ ide o zručnosti pre ťažobný priemysel, so zameraním na rekvalifikáciu a zvyšovanie kvalifikácie existujúcej pracovnej sily, ako aj rozvoj riadiacich kapacít vo verejnej správe členských štátov EÚ;
- odporúča zahrnúť do zoznamov kritických a strategických surovín ďalšie suroviny, ktoré sú kľúčové pre odvetvia ekologických/čistých technológií, pričom treba mať na pamäti, že takéto zoznamy treba pravidelne aktualizovať a musia byť založené na dôkladnom a transparentnom posúdení kritickosti a/alebo strategickkej hodnoty založenom na dôkazoch, ktoré sa vykoná po konzultácii so zástupcami priemyslu a odborníkmi;

⁽¹⁾ Odporúčania sú doplnené pozmeňovacími návrhmi uvedenými na konci tohto dokumentu.

5. žiada súčasnú a budúcu Európsku komisiu, aby zabezpečili prístup k energii za konkurenčné ceny a účelovému financovaniu pre ťažobný priemysel a recykláciu EÚ a zároveň zabezpečili zjednodušenie a skrátenie povolovacích a licenčných postupov pre nové projekty v oblasti surovín a obmedzenie akýchkoľvek nových vykazovacích alebo auditových požiadaviek na podniky na nevyhnutné minimum;
6. podporuje účinné vykonávanie opatrení na ochranu obchodu s cieľom chrániť nové projekty v oblasti surovín pripravované v EÚ a riešiť problém nekalých obchodných praktík a obmedzení opatreniami v súlade s pravidlami WTO;
7. odporúča uprednostniť kritické a strategické suroviny v právnych predpisoch o recyklácii a spracovaní odpadov a podporovať trhy s druhotnými surovinami, najmä pokiaľ ide o materiály kľúčové pre zelenú transformáciu;
8. odporúča podporovať projekty prieskumu a ťažby kritických surovín na území EÚ verejným financovaním v koordinácii s pravidlami štátnej pomoci;
9. odporúča zabezpečiť koordináciu aktu o kritických surovinách s protimonopolnými nástrojmi EÚ, aby sa zabránilo neprimeranému narušeniu vnútorného trhu;
10. navrhuje preskúmať možnosti osobitných partnerstiev a dohôd o spolupráci aj s kandidátskymi krajinami;
11. odporúča usilovať sa o dosiahnutie správnej (environmentálnej) rovnováhy pri posudzovaní súladu s inými politikami EÚ.

II. VYSVETLIVKY K VYPRACOVANIU STANOVISKA

1. Dňa 16. marca 2023 Komisia predstavila návrh nového nariadenia zameraného na zabezpečenie prístupu ku kritickým a strategickým surovinám (nariadenie o kritických surovinách alebo akt o kritických surovinách) a spolu s ním oznámenie. Zatiaľ čo nariadením sa stanovuje regulačný rámec na podporu rozvoja domácich kapacít a posilnenie udržateľnosti a obehovosti dodávateľských reťazcov kritických surovín v EÚ, v oznámení sú navrhnuté opatrenia na podporu diverzifikácie dodávateľských reťazcov prostredníctvom nových medzinárodných vzájomne sa podporujúcich partnerstiev.
2. Všeobecným cieľom aktu o kritických surovinách je riešiť problém nedostatku bezpečného a trvalého prístupu EÚ ku kritickým surovinám zlepšením informovanosti priemyslu EÚ a zmiernením rizík súvisiacich s kritickými surovinami v globálnom dodávateľskom reťazci, zvýšením kapacít hodnotového reťazca kritických surovín v EÚ na vnútornom trhu a zmenšením environmentálnej stopy spotreby kritických surovín v EÚ.
3. V iniciatíve Komisie sa navrhuje súdržný prístup EÚ k zvýšeniu a zaručeniu bezpečnosti dodávok kritických surovín, ktorý pomôže predísť možnému narušeniu hospodárskej súťaže a fragmentácii jednotného trhu, ktoré by mohli nastať v dôsledku nekoordinovaných opatrení, ako aj zachovať rovnaké podmienky pre podniky v rámci EÚ.

Zabezpečiť komplexný prístup ku koordinovaným politikám EÚ s cieľom poskytnúť regulačnú istotu pre investície

4. EÚ je v súčasnosti závislá od dovozu mnohých surovín (75 % až 100 % dodávok), a preto je vystavená zraniteľnosti v dodávateľských reťazcoch a značnej cenovej volatilitate. Podľa globálneho výhľadu materiálových zdrojov OECD do roku 2060 sa predpokladá, že do roku 2060 sa využívanie surovín na celom svete takmer zdvojnásobí, pričom najrýchlejšie bude rásť využívanie kovov, a to tak prvotných, ako aj druhotných. Európska únia zároveň produkuje menej ako 5 % svetovej produkcie nerastných surovín. Samotná Čína zabezpečuje približne 75 % celosvetovej výrobnnej kapacity lítiovo iónových akumulátorových článkov a pôsobí v nej desať najväčších svetových dodávateľov fotovoltaických zariadení. Oproti tomu v EÚ sú sústredené len 3 % celosvetovej výrobnnej kapacity lítiovo iónových akumulátorov.

5. Podľa nariadenia o kritických surovinách sa predpokladá identifikácia a podpora strategických projektov v oblasti ťažby, spracúvania alebo recyklácie strategických surovín. Aby Komisia prilákala takéto investície s relatívne dlhým časovým rámcom, mala by sa zaoberať problematikou regulačnej istoty. Predvídateľné a stabilné regulačné prostredie má zásadný význam pre prítiahnutie investícií nielen do prieskumu a ťažby surovín, ale aj do ich spracúvania a recyklácie.

6. Stabilitu a príťažlivosť podnikateľského prostredia v EÚ ovplyvňujú viaceré legislatívne rámce a často si odporujúce a znásobené požiadavky týchto rámcov na podávanie správ prispievajú k regulačnej neistote (pozri okrem iného smernicu o priemyselných emisiách⁽²⁾, nariadenie o batériách⁽³⁾, revíziu nariadenia REACH, právne predpisy o odpadoch, nariadenie o ekodizajne udržateľných výrobkov, akt o emisne neutrálnom priemysle, novú priemyselnú politiku EÚ, akčný plán pre obehové hospodárstvo, smernicu o ekodizajne⁽⁴⁾ atď.). Preto je mimoriadne dôležité predísť dvojitej či nadmernej regulácii, a vďaka tomu prilákať a podnietiť investície do domácich priemyselných kapacít v oblasti, prieskumu, ťažby, rafinácie surovín a spracúvania a recyklácie materiálov. Akt o kritických surovinách by mal nadviazať na činnosť Komisie v iných oblastiach a napokon sa plne zosúladiť so všeobecnými cieľmi Zelennej dohody a súvisiacimi právnymi predpismi. Politika v oblasti kritických surovín by sa mala v maximálnej možnej miere opierať o dôkazy a zohľadňovať dostupné údaje [pozri výhľadovú štúdiu Spoločného výskumného centra na rok 2020 *Critical Raw Materials for Strategic Technologies and Sectors in the EU* (Kritické suroviny pre strategické technológie a odvetvia v EÚ) alebo správu Spoločného výskumného centra *JRC Science for Policy – Supply chain analysis and material demand forecast in strategic technologies and sectors in the EU* (Analýza dodávateľského reťazca a prognóza dopytu po materiáloch v strategických technológiách a odvetviach v EÚ)].

7. Ďalšia problematická oblasť súvisí s potrebou poskytnúť zainteresovaným stranám presné usmernenia o tom, ako sa budú zoznamy strategických a kritických surovín uplatňovať v politikách EÚ a prispôbovať budúcemu vývoju trhu s kritickými surovinami. Zoznam kritických surovín môže tvorcov politik upozorniť na význam a úlohu určitých látok v hospodárstve EÚ, ak však platné i pripravované právne predpisy majú náležite podporiť látky uvedené v zozname, je potrebné urobiť viac. Pri tvorbe politik je potrebná jasná prioritizácia kritických surovín podľa dôležitosti, a to najmä v rôznych oblastiach priemyselnej politiky, obchodnej politiky, štátnej pomoci, výskumu, vývoja a inovácií, klímy a životného prostredia, ako aj v právnych predpisoch o chemických látkach. Všetky tieto politiky a ich ciele by sa mali zosúladiť tak, aby sa vytvárali priaznivé podmienky a priaznivý režim na reguláciu kritických surovín a rozvoja ich hodnotových reťazcov. Treba tiež lepšie objasniť stanovenie priorít projektov, v ktorých hlavný ťažený materiál síce nepatrí medzi strategické ani kritické suroviny, ale patria medzi ne získavané vedľajšie produkty (napr. projekt ťažby železnej rudy, pri ktorom sa ako vedľajší produkt ťažia vzácne zeminy). Okrem toho je potrebné vysvetliť štatút „ostatných“, t. j. „nestrategických“ projektov, aby bolo jasné, ako a v akom časovom rámci sa takéto projekty budú posudzovať a finančne podporovať. Napokon zlepšená prioritizácia strategických surovinových projektov by za žiadnych okolností nemala spôsobiť deprioritizáciu iných dôležitých surovinových projektov alebo iných projektov v surovinovom hodnotovom reťazci.

8. Surovinové iniciatívy Komisie by mali nielen poskytnúť právnu istotu zainteresovaným stranám, ale aj získať širšiu podporu verejnosti. Rozšírenie ťažobného, spracovateľského a recyklačného priemyslu vytvorí nové pracovné miesta a prispieje k hospodárskemu pokroku, hlavným problémom je však zabezpečenie akceptácie zo strany verejnosti. Mimoriadny význam má zlepšovanie informovanosti občanov: Komisia pripraví cieleňé komunikačné stratégie s cieľom informovať občanov EÚ o výhodách, ako aj udržateľnosti a environmentálnom vplyve nových priemyselných investícií súvisiacich s kritickými surovinami, a zaoberať sa obavami určitých zainteresovaných skupín, miestnych komunít a občanov EÚ, pokiaľ ide o rozširovanie prieskumných a ťažobných činností.

Koordinácia so sociálnymi politikami EÚ: podpora celoeurópskej spôsobilosti v oblasti zručností pre ťažobný priemysel

9. Surovinové odvetvie v EÚ zabezpečuje približne 350 000 pracovných miest priamo a ďalších viac ako 30 miliónov pracovných miest vo výrobe závislej od spoľahlivého prístupu k nerastným surovinám. Na zabezpečenie trvalých dodávok surovín a progresívnych materiálov pre EÚ bude do roku 2030 potrebných viac ako 1,2 milióna nových pracovných miest⁽⁵⁾. Akt o kritických surovinách by sa teda mal zosúladiť so sociálnymi politikami EÚ a podporiť úsilie o budovanie

(2) Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2010/75/EÚ z 24. novembra 2010 o priemyselných emisiách (integrovaná prevencia a kontrola znečisťovania životného prostredia) (prepracované znenie) (Ú. v. EÚ L 334, 17.12.2010, s. 17).

(3) Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2023/1542 z 12. júla 2023 o batériách a odpadových batériách, ktorým sa mení smernica 2008/98/ES a nariadenie (EÚ) 2019/1020 a zrušuje smernica 2006/66/ES (Ú. v. EÚ L 191, 28.7.2023, s. 1).

(4) Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/125/ES z 21. októbra 2009 o vytvorení rámca na stanovenie požiadaviek na ekodizajn energeticky významných výrobkov (prepracované znenie) (Ú. v. EÚ L 285, 31.10.2009, s. 10).

(5) Surovinové odhady EIT.

kapacít na úrovni členských štátov s cieľom posilniť pracovnú silu v dodávateľských reťazcoch strategických surovín, ťažobného priemyslu, spracovania a recyklácie. Je veľmi dôležité nielen podporovať vzdelávanie a budovanie zručností na akademickej pôde, ale aj venovať pozornosť budovaniu kapacít pre odborníkov v odvetví nerastných surovín a verejnej správe členských štátov. Mohlo by sa to dosiahnuť vytvorením nových (a/alebo podporou existujúcich) špecializovaných inštitúcií na podporu vysokoškolského vzdelávania a odbornej prípravy pre surovinové odvetvie a na rekvalifikáciu a zvyšovanie kvalifikácie existujúcej pracovnej sily v EÚ. Napokon je potrebné vynaložiť väčšie úsilie na vytvorenie a podporu aplikovaného učenia a technologického transferu medzi akademickou obcou, priemyslom a výskumnými organizáciami.

Zahrnutie ďalších materiálov kľúčových pre odvetvia ekologických/čistých technológií a zabezpečenie súladu s inými politikami

10. Okrem materiálov, ktoré sú v akte o kritických surovinách označené ako strategické alebo kritické, existujú aj nekritické suroviny, ktoré by sa v strednodobom až dlhodobom horizonte mohli stať kritickými. Je potrebný flexibilný zoznam, ktorý sa dá ľahko prispôbovať a mal by sa pravidelne aktualizovať, aspoň každé dva roky a v prípade potreby častejšie, v závislosti od budúceho vývoja v tejto oblasti. Posúdenie strategického významu rôznych materiálov by malo tiež závisieť od jednotlivých odvetví, aby odrážalo dopyt v rôznych výrobných sektoroch. Ďalej je potrebné posúdiť prístup k základným surovinám, čím sa dokonale doplní úsilie Komisie o podporu kritických a strategických nerastných surovín.

11. Toto posúdenie by malo odrážať priority a potreby EÚ v oblasti energetickej transformácie, potenciálne až do roku 2030, a zahŕňať materiály, pri ktorých v súčasnosti nehrozí žiadne zjavné riziko narušenia dodávok, ale po ktorých je vysoký dopyt v odvetviach s rozhodujúcim významom pre ciele EÚ v oblasti dekarbonizácie a zelenej a digitálnej transformácie alebo ktoré sa považujú za základné nerastné suroviny. Popri týchto prioritných programoch by sa pozornosť mala primerane zamerať aj na základné hodnotové reťazce, ako sú potravinová bezpečnosť alebo zdravotníctvo. Pri určovaní materiálov, ktoré sa majú zahrnúť do rôznych zoznamov, by sa malo vždy vychádzať z dôkladnej, transparentnej a jasne vymedzenej analýzy na posúdenie ich kritickosti a/alebo strategickú hodnotu, ktorá by odrážala celý surovinový hodnotový reťazec, požiadavky na spracovanie a dostupnosť náhrad. Treba uskutočňovať pravidelné konzultácie so zástupcami odvetvia a zabezpečiť fungujúci otvorený dialóg Komisie so zástupcami priemyslu.

Zabezpečiť prístup ku konkurencieschopným cenám energie a lepšie cielemu financovaniu pre priemyselné odvetvia EÚ

12. Pretrvávajúca energetická kríza kriticky ovplyvňuje všetky podniky EÚ, ale najmä energeticky náročné odvetvia vrátane ťažobného priemyslu a recyklácie. To si vyžaduje koordinovanú reakciu EÚ, ktorá zaručí správne fungovanie trhu s energiou v EÚ. Úspech politiky EÚ v oblasti kritických surovín závisí od spoľahlivej dostupnosti dostatočného množstva elektriny vyrobenej bez fosílnych palív za konkurencieschopné ceny. EHSV by privítal reformu dostupných finančných rámcov, ktorá by odzrkadľovala ambície zákona USA na zníženie inflácie: financovanie výraznejšie zamerané na fázu komercializácie a pokrytie nákladov OPEX, na rozdiel od súčasného financovania Európskou úniou určeného prioritne pre fázu výskumu a vývoja nových strategických projektov. Zameranie na inovačné technológie a výskum je síce dôležité, výsledné produkty však treba primerane podporovať aj vo fáze komercializácie.

13. Ambícia Komisie urýchliť povoľovacie konania je veľmi vítaná a mala by sa uprednostniť s cieľom dosiahnuť, aby takéto konania trvali maximálne 12 – 18 mesiacov. Nové, kriticky dôležité projekty by sa mali posudzovať v zrýchlených lehotách a malo by sa stanoviť prísne obmedzenie maximálnej dĺžky povoľovacích/licenčných konaní. Cieľom každej reformy povoľovacích postupov by malo byť ich skrátenie a zjednodušenie, pričom by sa mala zachovať prísnosť noriem ESG. Zrýchlenie povoľovacieho konania sa zabezpečí aj posilnením mechanizmu jednotného kontaktného miesta. Mali by sa preň vopred stanoviť lehoty, aby sa centralizované povoľovacie postupy stali účinnejším a menej zaťažujúcim. Reformované ustanovenia o povoľovaní by sa mali vzťahovať na zariadenia na prieskum, ťažbu, rafináciu, spracovanie a recykláciu a mali by poskytovať dostatočnú regulačnú istotu, pokiaľ ide o ich výsledky. Okrem toho by sa akékoľvek nové vykazovacie alebo auditové požiadavky v akte o kritických surovinách mali obmedziť na nevyhnutný rozsah, aby sa podniky v EÚ bez ohľadu na ich veľkosť dodatočne administratívne nezaťažovali. Plánovaná Európska rada pre kritické suroviny zohráva kľúčovú úlohu pri podpore vykonávania aktu o kritických surovinách vrátane autorizačných postupov. Na tento účel a na zabezpečenie účinnosti jej monitorovacích úloh je vhodné, aby sa do nej začlenili nielen inštitucionálni zástupcovia, ale aj nezávislí technickí odborníci na danú oblasť.

Reagovať na nekalé obchodné praktiky a obmedzenia

14. Napriek ambicióznym cieľom aktu o kritických surovinách je dostupnosť určitých surovín v EÚ prirodzene obmedzená, preto bude mať dovoz naďalej rozhodujúci význam pre zelenú a digitálnu transformáciu.

15. Bude potrebné zachovať účinné opatrenia na ochranu obchodu, ktoré ochránia nové európske investície a zabezpečia rovnaké podmienky ako majú tretie krajiny. Na ochranu pred dumpingom tretích krajín je potrebné modernizovať opatrenia EÚ na ochranu obchodu. EÚ by sa mala konkrétne zamerať na zabezpečenie rýchlejšieho vykonávania opatrení na ochranu obchodu s cieľom čeliť nekalému dovozu, na rýchlejšie a účinnejšie prešetrovania a umožnenie širokého uplatňovania dočasných opatrení v počiatočnom štádiu.

16. Opatrenia EÚ v oblasti obchodnej politiky by mali dopĺňať ciele aktu o kritických surovinách a súvisiace politiky vrátane sociálnych práv, a byť zamerané v prvom rade na rýchle uzavretie dohôd o voľnom obchode s krajinami bohatými na zdroje, o ktorých sa v súčasnosti rokuje alebo pri ktorých sa čaká na ratifikáciu (Austrália, Indonézia atď.). Pokiaľ ide o dohody o voľnom obchode, ktoré už boli uzavreté, podľa možnosti by sa mali posúdiť a posilniť platné ustanovenia týkajúce sa energie a surovín. Pozornosť by sa mala venovať aj súladu obchodnej politiky a colných pravidiel, resp. pravidiel pôvodu týkajúcich sa surovín, ako aj osobitným problémom obchádzania sankcií uplatniteľných na suroviny.

Uprednostňovať kritické a strategické suroviny v právnych predpisoch o recyklácii a odpadoch a podporovať trhy s druhotnými surovinami

17. Recyklácia je dôležitá pre posilnenie strategickej autonómie EÚ. EÚ by mala podporovať svoje vlastné odvetvie spracovania odpadov a nakladania s nimi prípravou druhotných surovín na recykláciu vo výrobných procesoch a zmeniť platné právne predpisy o odpadoch tak, aby prednosť dostala recyklácia a obeh kritických a strategických surovín s najväčším technickým a ekonomickým recyklačným potenciálom (uskutočniteľnosť). Mala by tiež podporovať trhy s druhotnými surovinami. Pokiaľ ide o druhotné suroviny, EHSV navrhuje prijať opatrenia na vytvorenie dobre fungujúcich trhov a minimalizovať únik kovového šrotu.

18. Druhotné suroviny môžu prispieť k zmenšeniu závislosti od určitých kritických surovín, a preto by sa mali posudzovať v rozsahu pôsobnosti aktu o kritických surovinách. Jedným z mnohých príkladov je, že účinná recyklácia železného šrotu môže zmenšiť potrebu dodávok surovín na výrobu kovov. Očakáva sa, že železný šrot bude do roku 2030 nedostatkový, čo môže spôsobiť prerušenie dodávok napriek tomu, že je kľúčovým prvkom energetickej transformácie.

19. Aktom o kritických surovinách by sa mal zabezpečiť prístup k všetkým kritickým materiálom pre priemyselné odvetvia a elektromobily. Patria sem nielen prvky vzácnych zemín, mangán, materiály kľúčové pre zelenú transformáciu vrátane ocele, hliníka a medi, priemyselných nerastných surovín, grafitu alebo niklu, ale aj druhotné suroviny. Kovy sú rozhodujúcimi infraštruktúrnymi materiálmi umožňujúcimi zelenú transformáciu a ako také sa v akte o kritických surovinách musia riadne identifikovať a primerane zohľadniť, a to v celom s nimi súvisiacom hodnotovom reťazci.

Hospodárske a environmentálne štúdie o znečisťujúcom vplyve ťažby kritických surovín: koordinácia s ustanoveniami o štátnej pomoci

20. Vzhľadom na mieru neistoty, pokiaľ ide o skutočné zásoby kritických surovín v EÚ, bude riziko spojené so začatím projektov prieskumu a ťažby na území EÚ možné rozumne podstúpiť len vtedy, keď budú takéto projekty finančne podporované z verejných zdrojov. Keďže podľa aktu o kritických surovinách musia byť takéto kampane v súlade s cieľmi Zelenej dohody, EHSV navrhuje, aby prístup k verejným financiam uľahčilo založenie ťažby kritických surovín na predbežných hospodárskych a environmentálnych štúdiách, ktoré posúdia jej znečisťujúci vplyv.

21. V prípade, že takéto predbežné štúdie nebudú patriť do rozsahu strategických projektov plánovaných v rámci aktu o kritických surovinách, treba ich financovanie z verejných zdrojov podporiť prostredníctvom koordinácie s pravidlami štátnej pomoci, konkrétne s novou zmenou všeobecného nariadenia o skupinových výnimkách (GBER) z roku 2023 súvisiacou so Zelenou dohodou. Uvedené predbežné štúdie sa budú kvalifikovať ako „pomoc na ochranu životného prostredia“ alebo „pomoc na výskum, vývoj a inovácie“, a pokiaľ sa budú týkať viacerých členských štátov, ako „dôležité projekty spoločného európskeho záujmu“ (IPCEI).

22. Účinná koordinácia s opatreniami štátnej pomoci EÚ už v predbežnej fáze výskumu a vývoja by mohla zaručiť efektívne smerovanie verejných financií na podporu následnej realizácie strategických projektov k cieľom udržateľného rozvoja a v prípade dôležitých projektov európskeho záujmu zabezpečiť ich koordinovaný výsledok. Mechanizmy verejného financovania (napr. zrýchlené konanie a ľahší prístup k finančným mechanizmom, ako sú úvery, úverové záruky a granty) sa môžu zaviesť len v súvislosti s investíciami spoločností z EÚ v rámci projektov podľa dohôd o voľnom obchode.

Protimonopolné nástroje: nariadenie o fúziách v prospech tzv. šampiónov EÚ v oblasti recyklácie a ťažby kritických surovín

23. Vzhľadom na doteraz nepreskúmanú dostupnosť kritických surovín v EÚ a značné investície potrebné na vybudovanie bezpečného a udržateľného dodávateľského reťazca kritických surovín by bolo vhodné prispôbiť niektoré protimonopolné nástroje EÚ, aby sa ľahšie dosiahli ciele stanovené v akte o kritických surovinách a zároveň sa predišlo neprímeranému narušeniu hospodárskej súťaže na vnútornom trhu [napríklad by sa mohlo osvedčiť pružnejšie a udržateľnejšie uplatňovanie rámca kontroly fúzií, ktoré zohľadní nielen ciele Zelenej dohody (ako to už predpokladá Európska komisia), ale aj ciele aktu o kritických surovinách].

24. Preto by bolo vhodné posudzovať fúzie vzhľadom na strategické projekty, ktoré sa majú realizovať podľa aktu o strategických surovinách, aby sa našla správna rovnováha medzi rôznymi predmetnými záujmami.

25. Orgány na ochranu hospodárskej súťaže by teda mali byť vyzvané, aby zohľadnili nové druhy efektívnosti, t. j. obmedzenie výpadkov dodávok a zlepšenie pripravenosti priemyslu v prípade nedostatku externých kritických surovín. Takéto posúdenia by mali prihliadať aj k cieľu Komisie agregovať dopyt záujemcov o nákup kritických surovín a v konečnom dôsledku prispieť k zníženiu súčasných vysokých cien.

Medzinárodná angažovanosť a diverzifikácia zdrojov: zapojenie kandidátskych krajín a koordinácie bilaterálnej spolupráce na medzinárodných fórach

26. EHSV odporúča v súlade s cieľom Komisie diverzifikovať vonkajšie zdroje kritických surovín, aby sa preskúmali možnosti osobitných partnerstiev a dohôd o spolupráci, a to aj s kandidátskymi krajinami. Takéto partnerstvá môžu zahŕňať projekty financované z prostriedkov EÚ, ktoré sa zameriavajú na rozvoj prieskumných kampaní v nových vybraných lokalitách a/alebo zrušených ťažobných lokalitách v súlade so strategickými projektmi, ktoré vzniknú v členských štátoch EÚ podľa nových návrhov Komisie.

27. Takéto partnerstvá môžu byť podmienené záväzkami kandidátskych krajín rýchlejšie zosúladiť svoje environmentálne politiky s *acquis* EÚ. Začlenenie takýchto partnerstiev do rámca prebiehajúcich prístupových rokovaní môže mať pre EÚ ako celok primerane dvojaký prínos, a to zväčšením možnosti, že domáce zdroje kritických surovín sa v budúcnosti zvýšia a tým, že sa kandidátskym krajinám uľahčí dodržiavanie environmentálnych právnych predpisov EÚ (napr. v oblasti odpadov, vôd, priemyselného znečistenia a kvality ovzdušia).

28. Akt o kritických surovinách sa musí koordinovať nielen s ostatnými politikami EÚ a medzinárodnými obchodnými opatreniami, ale aj s dvojstrannou spolupracou, ktorú EÚ uplatňuje na medzinárodných fórach (t. j. spolupracou EÚ a USA na fórach, ako je Partnerstvo pre bezpečnosť nerastných surovín, konferencia o kritických materiáloch a nerastných surovinách a pracovná skupina pre kritické nerastné suroviny Medzinárodnej agentúry pre energiu, ktorú nedávno posilnila Rada pre energetiku EÚ – USA).

29. Akt o kritických surovinách poskytne EÚ nielen domácu sebestačnosť z hľadiska kritických surovín, ale aj vonkajšiu autonómiu na stanovenie nových celosvetových noriem, pokiaľ ide o zaručenie bezpečnosti a udržateľnosti súvisiacich dodávateľských reťazcov. Úloha EÚ ako normotvorcu na celosvetovej scéne ešte viac zvýši šance dosiahnuť celkové ciele stanovené v návrhu Komisie na boj proti znečisťujúcim a nekalým obchodným praktikám v oblasti kritických surovín na celom svete.

Dlhodobé ciele oproti krátkodobým cieľom pri posudzovaní súladu s ostatnými politikami EÚ: dosiahnutie správnej (environmentálnej) rovnováhy

30. Napokon nemožno vylúčiť, že z dlhodobého hľadiska si účinné vykonávanie aktu o kritických surovinách môže krátkodobo vyžadovať preformulovanie niektorých osobitných cieľov Zelenej dohody úzko súvisiacich s aktom o kritických surovinách. Vyhliadky na (takmer úplnú) sebestačnosť EÚ, hoci jej úplné naplnenie si vyžaduje dlhší čas, môžu v konečnom dôsledku zvýšiť dosiahnuteľnosť dlhodobých cieľov udržateľnosti/klimatickej neutrality (aj vzhľadom na relatívne vyššie znečistenie spôsobené súčasnými metódami ťažby surovín v niektorých rozvojových krajinách).

III. NÁVRHY ZMIEN K DOKUMENTU COM(2023) 160 final

Pozmeňovací návrh 1

Odôvodnenie 29

Text navrhnutý Európskou komisiou	Zmena EHSV
(29) Zásadný význam majú súkromné investície spoločností, finančných investorov a odberateľov. V prípadoch, keď samotné súkromné investície nestačia, si účinné zavádzanie projektov v celom hodnotovom reťazci kritických surovín môže vyžadovať verejnú podporu, napríklad vo forme záruk, úverov alebo kapitálových a kvázi kapitálových investícií. Táto verejná podpora môže predstavovať štátnu pomoc. Takáto pomoc musí mať stimulačný účinok a musí byť potrebná, vhodná a primeraná. Existujúce usmernenia o štátnej pomoci, ktoré boli nedávno podrobené hĺbkovej revízii v súlade s cieľmi dvojakej transformácie, poskytujú dostatočné možnosti na podporu investícií v celom hodnotovom reťazci kritických surovín za predpokladu splnenia určitých podmienok.	(29) Zásadný význam majú súkromné investície spoločností, finančných investorov a odberateľov. V prípadoch, keď samotné súkromné investície nestačia, si účinné zavádzanie projektov v celom hodnotovom reťazci kritických surovín môže vyžadovať verejnú podporu, napríklad vo forme záruk, úverov alebo kapitálových a kvázi kapitálových investícií. Táto verejná podpora môže predstavovať štátnu pomoc. Takáto pomoc musí mať stimulačný účinok a musí byť potrebná, vhodná a primeraná. Existujúce usmernenia o štátnej pomoci, ktoré boli nedávno podrobené hĺbkovej revízii v súlade s cieľmi dvojakej transformácie, poskytujú dostatočné možnosti na podporu investícií v celom hodnotovom reťazci kritických surovín za predpokladu splnenia určitých podmienok. Komisia a členské štáty by mali lepšie objasniť, ako by sa využívali pravidlá štátnej pomoci, a zaviesť mechanizmy poskytovania grantov, úverov a daňových úľav na podporu existujúcich priemyselných kapacít EÚ a budovania nových zariadení v EÚ a spoľahlivých partnerských tretích krajinách. Tie by mali byť zamerané na prevádzkové aj kapitálové výdavky.

Zdôvodnenie

Súčasná opatrenia plánovaná v rámci štátnej pomoci sú nejasné a chýbajú im mechanizmy na podporu existujúcich priemyselných kapacít, ktorých sa výrazne dotkol prudký nárast cien energií, a podporu budovania nových zariadení pre kritické suroviny v EÚ aj zahraničí.

Pozmeňovací návrh 2

Článok 1 ods. 2 písm. a) (nové písmeno)

Text navrhnutý Európskou komisiou	Zmena EHSV
	a) <i>stanoviť transparentnú a jasne vymedzenú metodiku posudzovania materiálov, ktoré sa majú zaradiť do zoznamu strategických surovín, v ktorej sa používajú aj technické listy a ktorá je podobná metodike uplatňovanej pri zozname kritických surovín. K budú-cim zoznamom strategických a kritických surovín sa musí pripojiť posúdenie vplyvu právnych predpisov EÚ, aj pokiaľ ide o vplyv na materiály na týchto zoznamoch;</i>

Zdôvodnenie

Kritické suroviny sa posudzujú na základe ich kritickosti, pričom toto posudzovanie je založené na osobitnej metodike, ktorá zahŕňa dlhý a dôkladný postup validácie s pomocou externých odborníkov, zástupcov priemyslu a výskumných ústavov. Naopak určenie strategických surovín nebolo založené na uverejnenej metodike, ani nezahŕňalo predchádzajúce konzultácie. Zahŕnutie strategických surovín do zoznamu kritických surovín (príloha II) znamená, že všetky suroviny spĺňajú prahové hodnoty stanovené v metodike posudzovania kritických surovín, čo je zavádzajúce.

Pozmeňovací návrh 3

Článok 1 ods. 3

Text navrhnutý Európskou komisiou	Zmena EHSV
3. Ak Komisia na základe správy uvedenej v článku 42 usúdi, že Únia pravdepodobne nedosiahne ciele stanovené v odseku 2, posúdi uskutočniteľnosť a proporionalitu navrhovania opatrení alebo vykonania svojich právomocí na úrovni Únie s cieľom zabezpečiť dosiahnutie týchto cieľov.	3. Ak Komisia na základe správy uvedenej v článku 42 usúdi, že Únia pravdepodobne nedosiahne ciele stanovené v odseku 2, umožní určitú úroveň flexibility, ktorá bude najlepšie odrážať jedinečnosť hodnotového reťazca cieľových surovín, keďže každý materiál má osobitné vlastnosti a v súvislosti s jeho získavaním, spracovaním a recyklovaním vznikajú osobitné výzvy. Mala by sa zamerať na zachovanie existujúcich kapacít a ich podporu. Mal by sa podporovať otvorený a nepretržitý dialóg zástupcov priemyslu a tvorcov politik, aby sa určili referenčné hodnoty, ktoré sú technicky aj ekonomicky uskutočniteľné a v súlade s cieľmi EÚ.

Zdôvodnenie

Referenčné hodnoty, pokiaľ ide o získavanie, spracovanie a recykláciu, sú príliš všeobecné a nerealistické a môžu mať nezamýšľané a negatívne dôsledky. Ustanovenia by sa mali starostlivo zväziť vzhľadom na hospodárske a technické ťažkosti spojené s ich vykonávaním a na riziko nadmerného zaťaženia priemyslu EÚ, najmä malých a stredných podnikov.

Pozmeňovací návrh 4

Príloha I

Text navrhnutý Európskou komisiou	Zmena EHSV
PRÍLOHA I Strategické suroviny Oddiel 1 Zoznam strategických surovín Za strategické sa považujú tieto suroviny: a) bizmut; b) bór – v metalurgickej kvalite; c) kobalt; d) meď; e) gálium; f) germánum; g) lítium – v kvalite vhodnej na výrobu batérií; h) kovový horčík; i) mangán – v kvalite vhodnej na výrobu batérií; j) prírodný grafit – v kvalite vhodnej na výrobu batérií; k) nikel – v kvalite vhodnej na výrobu batérií; l) kovy platinovej skupiny; m) prvky vzácnych zemín na výrobu magnetov (Nd, Pr, Tb, Dy, Gd, Sm a Ce); n) kovový kremík; o) kovový titán; p) volfrám.	PRÍLOHA I Strategické prvotné a druhotné suroviny Oddiel 1 Zoznam strategických surovín Za strategické sa považujú tieto prvotné a druhotné suroviny vrátane ich príslušných nosných kovov a nerastov, spolu s ktorými sa tieto strategické suroviny ťažia: a) bizmut; b) bór; c) kobalt; d) meď; da) železný šrot (vrátane nehrdzavejúceho); e) gálium; f) germánum; g) lítium; ga) magnezit/oxid horečnatý; h) horčík; i) mangán; j) grafit; k) nikel; ka) fosfor; kb) uhlíčitán draselný; l) kovy platinovej skupiny; m) prvky vzácnych zemín (Nd, Pr, Tb, Dy, Gd, Sm a Ce); n) kremík; o) titán; p) volfrám; pa) zinok.

Pozmeňovací návrh 5

Príloha II

Text navrhnutý Európskou komisiou	Zmena EHSV
PRÍLOHA II Kritické suroviny Oddiel 1 Zoznam strategických surovín Za strategické sa považujú tieto suroviny: a) antimón; b) arzén; c) bauxit; d) baryt; e) berýlium; f) bizmut; g) bór; h) kobalt; i) koksovateľné uhlie; j) meď; k) živec; l) kazivec; m) gálium; n) germánium; o) hafnium; p) hélium; q) prvky ťažkých vzácnych zemín; r) prvky ľahkých vzácnych zemín; s) lítium; t) horčík; u) mangán; v) prírodný grafit; w) nikel – v kvalite vhodnej na výrobu batérií; x) niób; y) fosfátová hornina; z) fosfor;	PRÍLOHA II Strategické prvotné a druhotné suroviny Oddiel 1 Zoznam strategických surovín Za strategické sa považujú tieto prvotné a druhotné suroviny vrátane ich príslušných nosných kovov a nerastov, spolu s ktorými sa tieto strategické suroviny ťažia: a) antimón; b) arzén; c) bauxit; d) baryt; e) berýlium; f) bizmut; g) bór; h) kobalt; i) koksovateľné uhlie; j) meď; k) živec; ka) železný šrot (vrátane nehrdzavejúceho); l) kazivec; m) gálium; n) germánium; o) hafnium; p) hélium; q) prvky ťažkých vzácnych zemín; r) prvky ľahkých vzácnych zemín; s) lítium; sa) magnezit/oxid horečnatý; t) horčík; u) mangán; v) grafit; w) nikel; x) niób; y) fosfátová hornina; z) fosfor;

Text navrhnutý Európskou komisiou	Zmena EHSV
a. a.) kovy platinovej skupiny; bb) skandium; cc) kovový kremík; dd) stroncium; ee) tantal; ff) kovový titán; gg) volfrám; hh) vanád.	a. a.) kovy platinovej skupiny; aaa) uhličitan draselný; bb) skandium; cc) kovový kremík; dd) stroncium; ee) tantal; ff) kovový titán; gg) volfrám; hh) vanád; ii) zinok.

Zdôvodnenie pozmeňovacích návrhov 4 a 5

Niektoré materiály sa zvyčajne môžu ťažiť len spolu s iným základným kovom (napr. vzácne zeminy so železnou rudou) a nemožno ich ťažiť samostatne. Okrem toho sú v systéme výroby, rafinácie a recyklácie materiálov potrebné určité materiály, bez ktorých nie je možné recyklovať kovy/materiály použitím vysokých teplôt (napr. magnezit pre taviarne). Mali by sme sa vyhnúť obmedzeniam v tejto oblasti (pri kritických aj strategických surovinách) a nemali by sme predpisovať konkrétne použitie konkrétnych surovín v hodnotovom reťazci. V opačnom prípade by bolo oprávnenie len na posledný krok rafinácie, ale nie na ťažbu.

Prechod na nízkouhlíkové a obehové hospodárstvo zväčšuje význam druhotných surovín, pretože pomáhajú znižovať závislosť od prvotných surovín, podporujú efektívne využívanie zdrojov, znižovanie množstiev odpadu a udržateľnosť. Niektoré z týchto materiálov sú okrem toho nevyhnutné na dekarbonizáciu priemyslu, zelenú transformáciu a dosiahnutie cieľov nulovej bilancie.

Pozmeňovací návrh 6

Článok 2, ods. 15 (nový odsek)

Text navrhnutý Európskou komisiou	Zmena EHSV
	(15) „projekt v oblasti strategických surovín“ je akékoľvek plánované zariadenie alebo plánované významné rozšírenie či zmena účelu existujúceho zariadenia pôsobiaceho v oblasti ťažby, spracovania alebo recyklácie surovín uvedených v prílohe II vrátane prípadov, keď sa tieto suroviny vyskytujú ako vedľajšie produkty ťažby a spracovania nosných surovín, ktoré nie sú uvedené v prílohe I ani v prílohe II.

Zdôvodnenie

Strategické suroviny často existujú ako vedľajšie produkty nosného (základného) kovu alebo nerastu. Je potrebné podrobnejšie objasnenie, pokiaľ ide o zahrnutie projektov ťažby takýchto základných a nosných kovov a nerastov medzi strategické projekty aktu o kritických surovinách.

Pozmeňovací návrh 7

Článok 3a (nový článok)

Text navrhnutý Európskou komisiou	Zmena EHSV
	Článok 3a 1. <i>Druhotné suroviny sa zohľadňujú v zozname strategických surovín (príloha I) a zozname kritických surovín (príloha II).</i> 2. <i>Komisia aspoň každé dva roky preskúma a v prípade potreby zaktualizuje zoznamy strategických a kritických druhotných surovín uvedených v prílohe I a prílohe II, pričom zohľadní ich strategickú úlohu pri dekarbonizácii a zelenej transformácii, predpokladaný veľký nárast dopytu alebo nedostatok na celosvetovej úrovni, ťažkosti so zvyšovaním zberu/rekuperácie surovín v EÚ a veľký potenciál rekuperácie kritických surovín v EÚ.</i>

Zdôvodnenie

Druhotné suroviny zohrávajú dôležitú úlohu pri dekarbonizácii európskych priemyselných odvetví, najmä tých, ktoré produkujú strategické technológie pre zelenú a digitálnu transformáciu. Uznanie ich strategickej hodnoty podporuje zodpovedné získavanie zdrojov a znižuje ťažbu prvotných surovín. V zozname strategických surovín by sa mal vytvoriť podzoznam druhotných surovín, pričom sa zohľadnia okrem iného tieto kritériá: strategická úloha pri dekarbonizácii a zelenej transformácii, predpokladaný celosvetový nárast dopytu, ťažkosti so zberom, rekuperáciou alebo recykláciou v EÚ a veľký potenciál rekuperácie kritických surovín. V posúdení by sa mali zohľadniť najnovšie dostupné údaje, ako aj predpokladaný vývoj dopytu a ponuky počas primeraného referenčného obdobia s cieľom riešiť budúci nedostatok alebo prerušenia dodávok.

Pozmeňovací návrh 8

Článok 5 ods. 1 písm. c)

Text navrhnutý Európskou komisiou	Zmena EHSV
c) projekt by sa realizoval udržateľným spôsobom, najmä pokiaľ ide o monitorovanie, prevenciu a minimalizáciu vplyvov na životné prostredie, využívanie sociálne zodpovedných postupov vrátane dodržiavania ľudských a základných pracovných práv, potenciál kvalitných pracovných miest a zmysluplnú spoluprácu s miestnymi komunitami a príslušnými sociálnymi partnermi a využívanie transparentných obchodných praktík s primeranými koncepciami dodržiavania súladu s predpismi s cieľom predchádzať rizikám nepriaznivých vplyvov na riadne fungovanie verejnej správy vrátane korupcie a úplatkárstva a minimalizovať tieto riziká;	c) projekt by sa realizoval udržateľným spôsobom, najmä pokiaľ ide o monitorovanie, prevenciu a minimalizáciu vplyvov na životné prostredie najmä z dlhodobého hľadiska a v celosvetovom meradle, využívanie sociálne zodpovedných postupov vrátane dodržiavania ľudských a základných pracovných práv, potenciál kvalitných pracovných miest a zmysluplnú spoluprácu s miestnymi komunitami a príslušnými sociálnymi partnermi a využívanie transparentných obchodných praktík s primeranými koncepciami dodržiavania súladu s predpismi s cieľom predchádzať rizikám nepriaznivých vplyvov na riadne fungovanie verejnej správy vrátane korupcie a úplatkárstva a minimalizovať tieto riziká;

Zdôvodnenie

Dosiahnutie správnej rovnováhy medzi dlhodobými cieľmi udržateľnosti a krátkodobými cieľmi (aj vzhľadom na relatívne väčšie znečisťovanie súčasnými metódami ťažby surovín v niektorých rozvojových krajinách a na skutočnosť, že žijeme na tej istej planéte).

Pozmeňovací návrh 9

Článok 19 ods. 1 písm. e) (nové písmeno)

Text navrhnutý Európskou komisiou	Zmena EHSV
	e) nekalé obchodné praktiky. Komisia zachová a posilní opatrenia na ochranu obchodu s cieľom zabezpečiť rovnaké podmienky. EÚ by tiež mala uprednostniť vytvorenie stimulov v súlade s pravidlami WTO, aby sa zabezpečili rovnaké podmienky na celom svete. Mohli by mať formu spotrebiteľských stimulov pre udržateľné európske suroviny alebo podpory výroby vyspelejších zariadení.

Zdôvodnenie

Európske surovinové odvetvie je v celosvetovej konkurenčnej nevýhode a je potrebné zabezpečiť, aby sa na jeho ochranu pred nekalými obchodnými praktikami využívali opatrenia na ochranu obchodu.

Pozmeňovací návrh 10

Článok 35 ods. 1

Text navrhnutý Európskou komisiou	Zmena EHSV
1. Rada je zložená z členských štátov a Komisie. Predsedá jej Komisia.	1. Rada je zložená z členských štátov, Komisie a nezávislých technických expertov . Predsedá jej Komisia.

Zdôvodnenie

Plánovaná Európska rada pre kritické suroviny zohráva kľúčovú úlohu pri podpore vykonávania aktu o kritických surovinách vrátane autorizačných postupov. Na tento účel a na zabezpečenie účinnosti jej monitorovacích úloh je vhodné, aby sa do nej začlenili nielen inštitucionálni zástupcovia, ale aj nezávislí technickí odborníci na danú oblasť.

V Bruseli 12. júla 2023

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Oliver RÖPKE